

Brikke, brødfjøl og spekefjøl

«... og at det er en nyttig ting, kan ingen komme fra...»

Kjært og nødvendig produkt har mange navn, og har slett ikke gått av moten. Hvem kjenner ikke igjen ymse fjøler til kjøkkenet, med inskripsjoner fra svipenna på sløyden? I heftet «Hjelp til selvhjelp SLØIDLÆRE for skole og hjem», beskrives det grundig hvordan en kan lage *Brikke, Brødfjøl og Spækkefjøl*.

«Sløidlære for skole og hjem» ble første gang utgitt i 1911. Enebakk husflidslag lagde i 2014 et opptrykk i samarbeid med Flisby'n Forlag. Ta kontakt via www.husflid.no/Enebakk, om heftet er av interesse.

I dette heftet finner en nyttig informasjon om hvordan lage «enkle» og nyttige snekkersaker for hånd, til hus og hjem. Alt har en nyttefunksjon, med stram og klassisk oppbygging, fri for dekor og pynt.

Her kan du lære om verktøybruk, materialkunnskap, arbeidsstillinger og modeller på enkle reale sløydprodukter å lage. Et pust fra fortiden, men like nødvendig i dag, om en skal oppøve ferdighet i faget.

Noen utdrag fra «Sløidlære 1»

HVORFOR ER SLØID ET SKOLEFAG?

Sløidundervisningen har som all annen skoleundervisning til formål å gjøre dig skikket for livet. Det er det samme hvad du skal bli, arbeidsmann, handverker, bonde, prest, kjøpmann, så kommer sløiden dig til gode. Den gjør dig nevenyttig, selvhjulpen og sterk, og den vekker og øker din praktiske sans. Men bill dig ikke inn at det er de tingene du lager i skolen som er det virkelige utbyttet av undervisningen; du regner jo heller ikke den utskrevne skriveboken din for en frukt av den undervisningen du har fått i skrivning. Nei, det du har lært av arbeidet, utviklingen som sløiden gir din ånd og din hand, den er det som har verd. Det er nogen av de evner og krefter i oss vi får mest bruk for i livet, som sløiden tar i sin tjeneste, vekker til liv, styrker og utvikler, og nettopp der de andre skolefagene lite eller ingenting makter. Derfor kan det med sanning sies at sløiden fyller en tom plass i vår opplæring for livet.

RÅD TIL DEM SOM BRUKER DENNE BOKEN.

Leser du igjennom rettledningen til en ting før du ennå har tatt fatt på arbeidet, vil det nok hende at den kan synes dig vanskelig å forstå, men tar du for dig punktene ett for ett etter hvert som arbeidet skrider fram, da vil du skjønne meningen. Legg vinn på å forstå hvorfor du skal bære dig at som her i boken er foreskrevet og ikke anderledes, og hver gang du er ferdig med et punkt, bør du tenke over hvorledes du skal arbeide videre, før du ser etter hvad boken sier om det. Dersom du kan greie dig uten, bør du selvsagt ikke se etter i alle de reglene som her er vist til. Det lønner sig alltid best å tenke selv og greie sig uten hjelp av noget slag.

Les R 57 c 4 om de nye tegningene i denne utgaven.

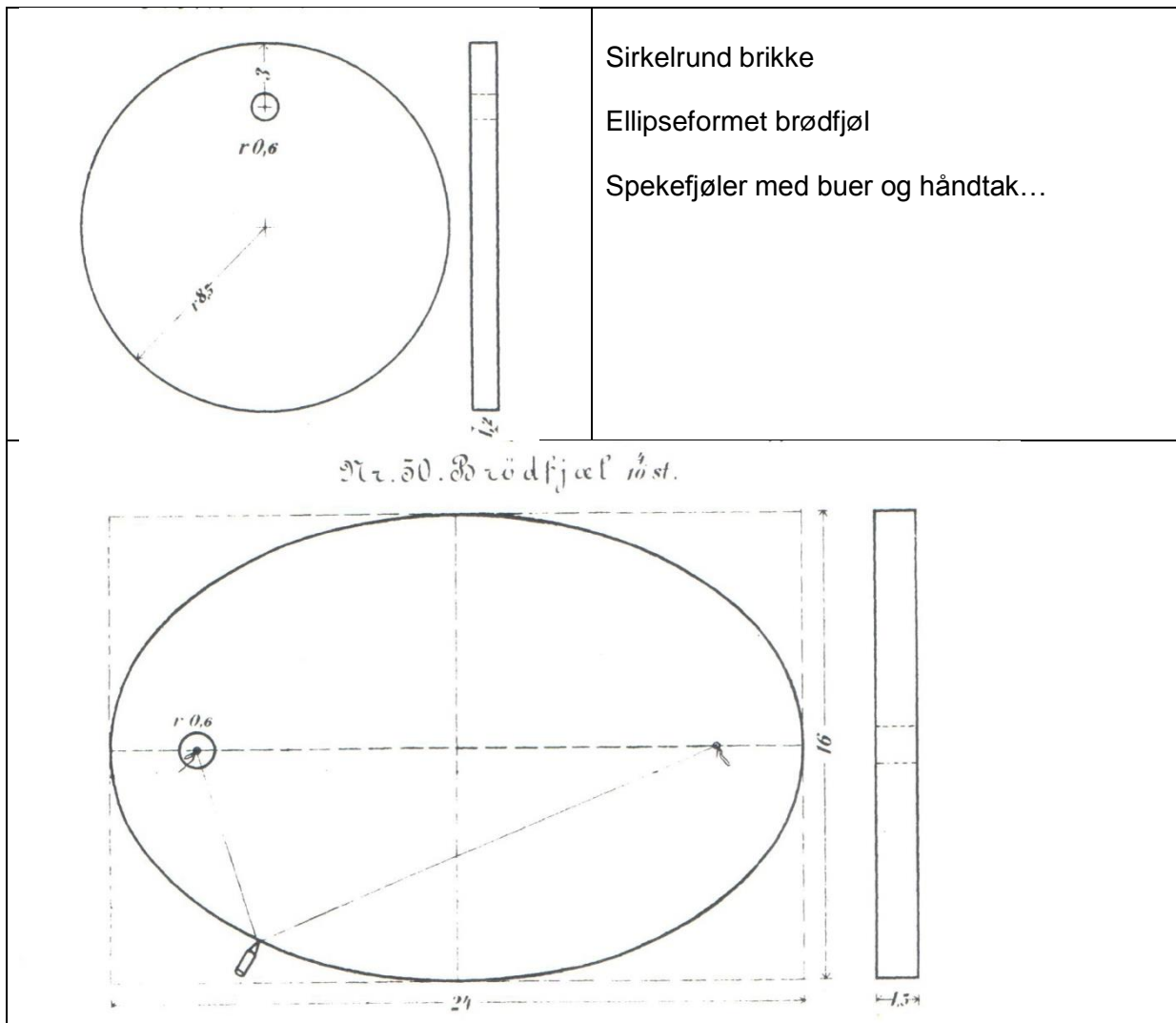
Deretter kommer «Læregang»:

- 1.trinn – Spikking
- 2.trinn – Saging, høvling og boring
- 3.trinn – Rundhøvling, filing og pussing med sandpapir
- 4.trinn – Saging etter buet linje, filing og pussing av rett og buet kant.

Kapitlet «Regler og vink», består av:

1. Kroppsføring og arbeidslag
2. Handlaget
3. Spør deg for, men med måte
4. Tankeløst og gjennomtenkt arbeid
5. Tollekniven
6. Meterlinjalen
7. Spikking
8. Saksnitt og tommesnitt

Brikke, brødfjøl og spekefjøl.

4. trin. Saging etter buet linje, filing og pussing av rett og buet kant og øving med skavl.

Nytt verktøy: Rundsag, passer, passerlist, skavl.

Ha alltid tegningen for dig og bruk den! Bruk riktig kroppstilling mens du arbeider! Pass alltid på at verktøyet er skarpt! Venn dig til å arbeide nøiaktig og raskt!

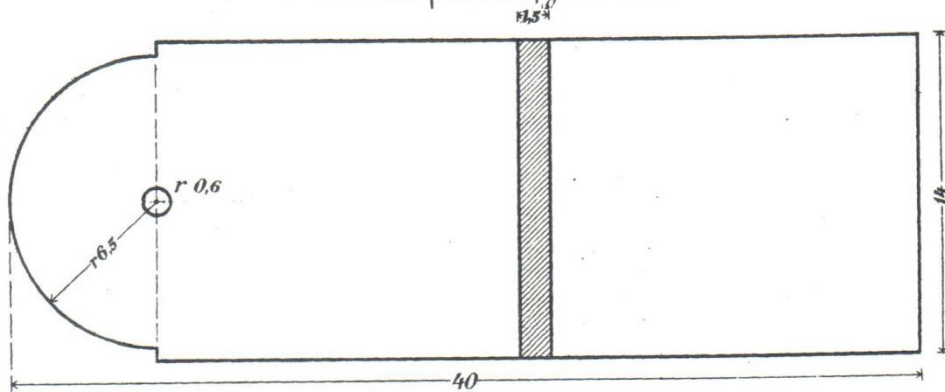
Nr. 49. Rund brikke. 1) Høvl den ene siden av emnet plan og kantene i vinkel, men ta ennå ikke stykket av bredden. 2) Sett av tykkelsen med vanlig overmål og høvl den andre siden. 3) Dra en tverrlinje rundt på midten (R 29, vinkel, nålhvass blyant). 4) Ta omkring den halve bredden av siden i strekmåtet og sett av på begge sidene fra samme kant et punkt i midtlinjen. 5) Sett passerspissen i punktet og dra sirkelen på begge sidene (R 31, 32). 6) Ta fatt midt på langveden og sag med veden etter en kvartbue om gangen (R 25). 7) Spenn stykket i benken så du får hendene fri, begynn

i midten av langveden og spikk *f* i risset (R 8 b) og også nå etter en kvartbue om gangen. Da det kan falle for tungt å jamne hele bredden av den buede kanten med ett skar, bør du først fase av etter risset på den ene siden, så på den andre og til slutt spikke bort den mellomliggende veden. Det faller da også lettere å følge risset. Hold ikke den venstre handa frammenfor knivseggene. 8) Fil kanten (R 24 a) og puss den (R 26). 9) Gi holet en slik plass at langveden faller loddrett når brikken er hengt op. 10) Pusshøvl sidene.

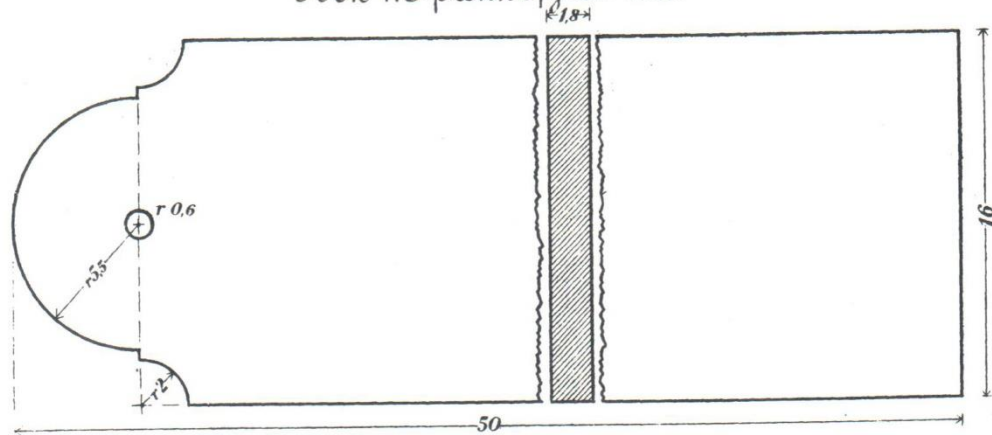
Nr. 50. Brødfjøl. Høvl emnet vel 16 cm bredt og 1,6 tykt, dra midtlinjen langs etter og tvertover en av sidene og merk av den halve lengden og bredden av brødfjølen fra skjæringspunktet ut mot begge kantene. Tegn ellipsen etter R 42 og følg for resten rettledningen til nr. 49,6-10.

XII

Nr. 52. Spækkefjøl $\frac{3}{10}$ st.

Nr. 54. Spækkefjøl $\frac{3}{10}$ st.

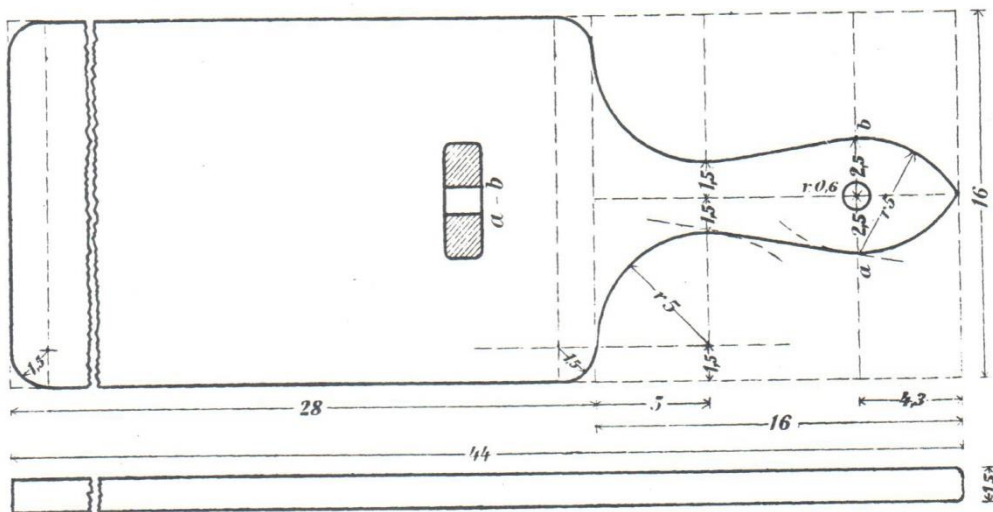
Nr. 52. Spikkefjøl. 1) Høvl ut emnet, men støt ikke endene for det første. 2) Dra en tverrlinje rundt i en avstand fra den beste enden lik radien 6,5 tillagt en 3–4 mm (omvinkling). 3) Merk av på begge sidene midten av tverrlinjen (strekmatet støttes først mot den ene av kantene og så mot motskanten) og dra buene (R 32). 4) Sag ut de to skarene for plattene 1 mm utenfor tverrlinjen, la dem ikke gå helt inntil buen. 5) Sag etter den buede linjen fra plattene og altså med veden (R 23). 6) Gjør enden av stykket ferdig (kniv, fil R 24 a, sandpapir R 26). 7) Ta stykket av lengden, bor holet og pusshøvl det.

Nr. 53. Spikkefjøl side X. Se nr. 52.

Nr. 54. Spikkefjøl. Tykkelsen kan være 1,8 eller 1,5 cm. Se nr. 52.

Nr. 55. Spikkefjøl. 1) Høvl ut emnet, men vent så lenge med å ta det av lengden. 2) Dra en midtlinje langsetter begge sidene (R 30 b). 3) Merk av lengden og del overmålet jamt mellom begge endene (omvinkling). 4) Vinkle de andre tverrlinjene rundt med nålhvass blyant (se tegningen). 5) Tegn op på begge sidene og sett av sentrene for buene med strekmåt, for ellers kommer ikke tegningene til å stå loddrett over hinannen (R 31). 6) Sag ut skaftet, spikk til linjene, fil og puss det (R 24 a og b, 25, 27). 7) Gjør den andre enden ferdig, bor holet (R 41) og pusshøvl. 8) Rund litt av de skarpe kantene på handtaket først med grovt og så med fint sandpapir. Ingen striper på sidene!

Nr. 55. Spikkefjøl $\frac{3}{10}$ st.

Lykke til!